બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા, સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

કુલ ગુણ - ૭૫

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવેશ - ૧

(સમય : સવારે ૯ થી ૧૧.૧૫) (રવિવાર, ૬ જુલાઈ, ૨૦૧૪)

નોંધ :-(૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

☞ અગત્યની સૂચના ☜

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧ ☐) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✔) કે ખોટાં (✗) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

☞ વિશેષ નોંધ ☜

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : નીલકંઠ ચરિત્ર, અઢારમી આવૃત્તિ - એપ્રિલ, ૨૦૧૧)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

☞ **નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ , કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.**

૧. ''હે દેવ ! અમારામાં વૈરાગ્યના અને તપના ગુણો આપો.'' (૧૪/૨૫)

➪ યોગીઓ અને મુનિઓ - નીલકંઠવર્ણીને

➪ પુલહાશ્રમમાં આકરું તપ કરતા નીલકંઠવર્ણીને જોઈને તેઓ પ્રાર્થના કરતાં કહે છે.

૨. ''મા, દૂધ ઔર ભાત લાવો.'' (૩૬/૬૯) ➪ નીલકંઠવર્ણી - નાનીબાને

➪ નીલકંઠવર્ણી કાશીદાસના ઘેર જમવા ગયા. ત્યારે નાનીબા બ્રાહ્મણો પાસે લાડુ લેવા ગયાં ત્યારે બ્રાહ્મણોએ નૈવેદ્ય નથી થયું કહી લાડુ આપવાની ના પાડી ત્યારે વર્ણી કહે છે.

૩. ''આજે તો હવે ખેતરે જવાનું જ નથી.'' (૩૧/૫૭-૫૮)

➪ ડોશીમા - ભગવાનદાસને

➪ બપોરે ઘરે જમવા આવેલા ભગવાનદાસને ભગવાનની શોધમાં જવા માટે કહે છે, ત્યારે

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. તેલંગી બ્રાહ્મણનું શરીર કાળું અને કદરૂપું થઈ ગયું. (૧૯/૩૪)

જ. તેલંગી બ્રાહ્મણે લોભમાં ને લોભમાં રાજા પાસેથી હાથી અને કાળપુરુષનું દાન લીધું. યોગ્યતા વિના અને લોભથી લીધેલા દાનને લીધે તેનું શરીર કાળું અને કદરૂપું થઈ ગયું.

૨. નીલકંઠવર્ણીએ સેવકરામનો સંગ છોડી દીધો. (૩૦/૫૬)

જ. સેવકરામ નીલકંઠવર્ણીની કાંઈ ખબર ન રાખતો. ફક્ત ગુલામની જેમ કામ કરાવતો. જે સારા કાર્યની કદર ન કરે, સેવક પાસે ચૂસી ચૂસીને કામ લે, તેનાં અન્નવસ્ત્રની ખબર ન રાખે, તે કૃતઘ્ની કહેવાય. કૃતઘ્ની માણસ મહાપાપી ગણાય. સેવકરામ એવો કૃતઘ્ની હોવાથી નીલકંઠે તેનો સંગ છોડી દીધો.

૩. રામાનંદ સ્વામી શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિનો ઉપદેશ આપવા લાગ્યા. (૪૧/૮૦)

જ. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે રામાનંદ સ્વામીને સ્વપ્નમાં દર્શન આપ્યાં અને રામાનુજાચાર્યે સ્વપ્નમાં તેમને વૈષ્ણવી દીક્ષા આપી, વૈષ્ણવધર્મ ફેલાવવાની અને સાકાર ભગવાનની ભક્તિનો પ્રચાર કરવાની આજ્ઞા આપી. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું : 'હું સાક્ષાત્ પોતે પૃથ્વી પર જન્મ લઈને પ્રગટ થઈ, અનંત જીવોનો ઉદ્ધાર કરીશ અને તમને મળીશ. ત્યારથી રામાનંદ સ્વામી શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિનો ઉપદેશ આપવા લાગ્યા.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

૧. ચર્મવારિ પીવાય નહીં (૩૭/૭૦-૭૨) ગોરાડ ગામની ભાગોળે વાડીમાં બીજલ નામનો કોળી કોસ હાંકતો હતો. પાણીની અછતને લઈને કૂવાના પાણી ઊંડા જવાથી બળદની કાંધે ચાઠા નીકળેલા જોઈ દયાળુ વર્ણીએ વાડીમાં જઈને પીવાનું પાણી માંગ્યું. બીજલે કોસ ઠલવાય તેમાંથી પી લેવાનું કહ્યું. નીલકંઠવર્ણી : 'કોસનું પાણી તો ચર્મવારિ કહેવાય. તેમાં રહેલું પાણી ન પીવાય. અમને તે ન ખપે.' બીજલ : 'પીવું હોય તો પી લો. કૂવામાં તો અઢાર હાથ ઊંડે પાણી છે. મારી પાસે દોરડું નથી, નહિતર તમને પાણી સિંચી દેત.' - વર્ણી : 'અમારે દોરડાની જરૂર નહીં પડે.' - તૂમડી કૂવામાં ધરતાં પાણી ઊંચું આવ્યું. - બીજલે આ પાણી કાયમ રાખવાની વિનંતી કરી ગામ લોકોને બોલાવવા ગયો. તે આવ્યો ત્યારે તો વર્ણી જતાં રહ્યા હતા. - ભરવાડઃ 'એક તપસ્વી જમીનથી બે હાથ અધ્ધર હાલ્યા જાય છે. વીજળી જેવો તેમનો વેગ છે. તમે પહોંચી નહિ શકો.' સૌને થયું કે નક્કી એ ભગવાન જ હતા.

૨. થાંભલાને બાથ ભીડીને રહેજો (૪૮/૯૪-૯૫) રામાનંદ સ્વામીનો નીલકંઠને સંદેશો 'સત્સંગમાં રહ્યાનો ખપ હોય તો થાંભલાને બાથ ભીડીને રહેવું પડશે.' - નીલકંઠવર્ણી તરત જ થાંભલાને બાથ ભીડીને ઉભા રહ્યા. - મયારામ ભટ્ટની સ્પષ્ટતા 'થાંભલાને બાથ ભીડીને રહેવું એટલે સત્સંગના સ્તંભ સમાન મુક્તાનંદ સ્વામીની આજ્ઞામાં રહેવું.' મુક્તાનંદ સ્વામીએ બે ઉપવસ્ત્ર અને અલફી ધારણ કરાવી સરજુદાસ નામ પાડ્યું. આશ્રમની સેવામાં જાતને પરોવી દીધી - પાણી ખેંચીને સૌને નવરાવતા - ભિક્ષા માગવા જતા - સંતોને યોગના આસનો શીખવતા - સરજુદાસ મીંઢી આવળનો ગોળોને બાજરાનો રોટલો જમીને આખો દિવસ આશ્રમની સેવા અને ભક્તિમાં વીતાવતા હતા. એક વૈરાગીએ સદાવ્રતનું અન્ન લીધું નહિ અને સરજૂદાસ જમતા હતા તે જમવા માગ્યું. એક જ કોળીયો જમતાં જીભ, આંખ, નાક બળવા લાગ્યા. તેને ઘી પાયું ત્યારે શાંતિ થઈ.

૩. જાંબુવાનનું કલ્યાણ (૨૪/૪૩-૪૬) જયરામદાસ અને કૃષ્ણ તંબોળી સાથે નીલકંઠ સરોવરમાં જળવિહાર કરવા જાય છે. કૃષ્ણ તંબોળી નીલકંઠને દૂર વિકરાળ પ્રાણીઓથી ભરપૂર વન હતું તે બતાવે છે. નીલકંઠે તરત જ હાથમાં હલેસું લઈને જંગલ તરફ નાવને વાળી દે છે. તંબોળીની ઘણી ના છતાં તેઓ જંગલ કાંઠે બંનેને લઈને ઉતરી પડે છે. વનમાં તેઓ આગળ ચાલવા લાગે છે ત્યાંજ ચિચિયારી સંભળાઈ અને એક ભયંકર રીંછ તેમની તરફ આવે છે આ જોઈને જયરામ અને કૃષ્ણ તંબોળી ધ્રુજવા લાગે છે અને ઝાડ ઉપર ચડી જાય છે. રીંછ નીલકંઠ સામે આવીને ઊભું રહે છે. નીલકંઠ તેની ઉપર દૃષ્ટિ કરતાં જ તે શાંત થઈ જાય છે અને બે પગે ઊભું થઈ નીલકંઠ પાસે આવીને નમે છે. રીંછની આંખમાંથી આંસુ પડવા લાગ્યાં. નીલકંઠે તેને ઊભું કરી આર્શીવાદ આપી કહ્યું, ''હવે જાઓ.'' રીંછ ફરીથી નીલકંઠને નમીને ઝાડીમાં અદ્રશ્ય થઈ જાય છે. પાછા વળતાં કૃષ્ણતંબોળી અને જયરામ નીલકંઠને રીંછ અંગે પૂછે છે ત્યારે નીલકંઠે કહ્યું કે, ''તે જાંબુવાન હતો. કૃષ્ણાવતારમાં મને જેમ છે તેમ ઓળખી શક્યો ન હતો. તેથી ભટક્યા કરતો હતો. આજે તેનું કલ્યાણ થયું'' આ રીંછ હવે દેહનો ત્યાગ કરી દેશે. મનુષ્યરૂપે સત્સંગમાં જન્મશે. અમારો તેને યોગ થશે અને અક્ષરધામ પામશે. આમ નીલકંઠનો વનવિચરણનો હેતુ જીવપ્રાણી માત્રનું કલ્યાણ કરવાનો હતો.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

☞ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. રામાનંદ સ્વામીએ સહજાનંદ સ્વામીને ધર્મધુરા ક્યાં અને ક્યારે સોંપી ? (૫૫/૧૦૯)

જ. રામાનંદ સ્વામીએ સહજાનંદ સ્વામીને ધર્મધુરા જેતપુરમાં સંવત ૧૮૫૮ની કાર્તિક સુદ એકાદશીએ (પ્રબોધિની) સોંપી.

૨. વંશીપુરની કુંવરીઓનાં નામ જણાવો. (૧૦/૧૭)

જ. વંશીપુરની કુંવરીઓના નામ ઈલા અને સુશીલા હતી.

૩. નીલકંઠવર્ણીના આશીર્વાદથી રતાબશિયાનો જન્મ કયા ગામમાં થયો ? (૨૯/૫૪)

જ. નીલકંઠવર્ણીના આશીર્વાદથી રતાબશિયાનો જન્મ જેતપુર ગામમાં થયો.

૪. નૈમિષારણ્યનો શો મહિમા છે ? (૩/૬)

જ. નૈમિષારણ્યમાં હજારો વર્ષ પહેલા સૂતજીએ શૌનકાદિક ઋષિઓને ભાગવત સંભળાવ્યું હતું.

૫. નીલકંઠવર્ણીએ નરનારાયણઋષિને શું કહ્યું ? (૭/૧૪)

જ. નીલકંઠવર્ણીએ નરનારાયણઋષિને કહ્યું : 'તમે મારી ખૂબ સેવા કરી છે, તેથી તમારી મૂર્તિની સ્થાપના હું ભરતખંડમાં જરૂર કરીશ.'

પ્ર.૫ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✔) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૩ (૫૧/૧૦૨) **૨.** ૩, ૪ (૪૦/૭૭)

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪) **☞ નોંધ : બંને જવાબ સાચા હોય તો જ ગુણ આપવા.**

૧. ભૂતપુરી, શિવ-પાર્વતી (૩૨/૬૨-૬૩) **૨.** અદ્વૈત, નિરાકાર (૪૦/૭૮)

૩. ધવલગિરિ અને શ્યામગિરિ (૧૩/૨૩) **૪.** ધનુષ્યાકારે, ચક્રતીર્થ (૩૪/૬૫)

(વિભાગ - ૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૧, બારમી આવૃત્તિ - એપ્રિલ , ૨૦૧૧)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

☞ નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. ''તમને કંઈ સંશય થયો.'' (૩/૧૯-૨૦) ➩ નિત્યાનંદ સ્વામી - શુકમુનિને

➩ આખી રાત જાગીને શુકમુનિએ લખેલાં ચૌદ પાનાં સવારે મહારાજે ફાડી નાખ્યાં ત્યારે.

૨. ''ભગતજી મહારાજ સાથે આવ્યા છે.'' (૮/૫૮) ➩ દેસાઈ - આશાભાઈને

➩ દેસાઈના ધામમાં જવાથી આશાભાઈને અસહ્ય આઘાત લાગવાથી અંતરમાં થોડી અશાંતિ વ્યાપી ગઈ હતી. ત્યારે પંદર દિવસ પછી રાત્રે એક વાગે દેસાઈ તેમની નજીક આવ્યો ત્યારે.

૩. ''જોઈએ તો ખરા, કેવા ભગવાન છે !'' (૫/૩૧,૩૩) ➩ જોબન - સુંદરને

➩ મહારાજ વરતાલમાં બાપુજીભાઈના ઘેર આવ્યા ત્યારે જોબન પગી તેમનો ઘોડા છોડી લાવવા માટે સુંદર પગીને વાત કરતાં કહે છે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. શ્રીજીમહારાજે ઝીણાભાઈની નનામી ઉપાડી. (૪/૩૦)

જ. કમળશી વાંઝાનો ખાટલો ઝીણાભાઈએ ખભે લીધો હતો, તેથી મહારાજે ઝીણાભાઈને પણ ખભે લીધા અને કમળશી ભક્તનો ખાટલો લઈને ઝીણાભાઈ જેટલાં ડગલાં ચાલ્યા હતા તેથી બમણાં ડગલાં ઝીણાભાઈની નનામી ઉપાડીને મહારાજ ચાલ્યા.

૨. દાદાખાચર લાકડાનો તાપ કરી મહારાજ પાસે લાવ્યા. (૩/૨૦)

જ. શુકમુનિ ઘેલા નદીમાં વહેલી સવારે ઠંડા પાણીથી સ્નાન કરીને આવ્યા તેથી ધ્રૂજતા હતા. તે જોઈને મહારાજે દાદાખાચરને પૂછ્યું આ વળિયું ને ખપાટ નીસરે કે નહિ ? આથી મહારાજની મરજી જાણી લાકડું ફડાવી દાદાખાચર લાકડાનો તાપ કરી મહારાજ પાસે લાવ્યા.

પ્ર.૯ 'જેઠાભાઈએ ભગતજી મહારાજનો કરેલો સમાગમ' (૭/૪૩, ૪૫-૪૬) **- પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ :૫)**

જેઠાભાઈ વડોદરા કલાભવનમાં અભ્યાસ- ગોવિંદભાઈ માસ્તર, શિવશંકરભાઈ બધા હરિભક્તો પાસે અક્ષરપુરુષોત્તમની નિષ્ઠાની વાતો સાંભળી - શાસ્ત્રીજી મહારાજનો યોગ - શાસ્ત્રીજી મહારાજમાં હેત - શાસ્ત્રીજી મહારાજ થકી અક્ષરપુરુષોત્તમનાં અનાદિ સ્વરૂપોની નિષ્ઠા - ભગતજી મહારાજ યુગલ સ્વરૂપોનું પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ. - મૂળજીભાઈના સમાગમથી ભગતજી મહારાજનો મહિમા - પીજના મંદિરમાં ભગતજી મહારાજના દિવ્ય સ્વરૂપે દર્શન - સંવત ૧૯૫૨માં વહાણમાં બેસી મહુવા ભગતજીનાં દર્શને - દરિયામાં તોફાન- મનોમન ભગતજીને પ્રાર્થના - તોફાન શાંત - મહુવામાં ભગતજીની સેવા સમાગમનું સુખ - ભગતજીને ઘેર જ્ઞાનગોષ્ઠિ - અખંડ કથાનો લાભ - જેઠાભગતને તાવ - ભગતજી મહારાજ દર્શન દેવા પધાર્યા - માથે હાથ ફેરવી કથાવાર્તા - આત્મારૂપ થઈ ભગવાનની ભક્તિ કરવી - હેતના શબ્દોથી જેઠાભાઈને આનંદ - જેઠાભાઈનો તાવ- જેઠાભાઈને ભગતજીને ભેટવાની ઇચ્છા - ભગતજી સંકલ્પ જાણી જેઠાભાઈને ભેટ્યા - જેઠાભાઈને દીક્ષા - ભગતજી મહારાજે માંદગી ગ્રહણ કરી. ભગતજી મહારાજનો ધામમાં જવાનો સંકલ્પ - મુંબઈથી જેઠાભગતને કાગળ - ભગતજી મહારાજની અંગત સેવાનો લાભ ૨૩ દિવસ - જેઠાભગતે ભગતજીને પ્રસન્ન કર્યા. ભગતજીએ જેઠાભાઈને વર આપ્યો. 'તમારા ઉપર ભગવાન અને સાધુની દૃષ્ટિ અખંડ રહેશે.'

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪) **☞ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.**

૧. જીવુબા કોની ભક્તિ કરતાં હતાં ? (૬/૩૯)

જ. જીવુબા સર્વ અવતારના અવતારી પ્રગટ પુરુષોત્તમનારાયણ (શ્રીજીમહારાજ અથવા ભગવાન સ્વામિનારાયણ)ની ભક્તિ કરતાં હતાં.

૨. શિરોહીના રાજાને શો વિચાર થયો ? (૧/૧)

જ. શિરોહીના રાજાને વિચાર થયો કે 'રાજ્યના આ અણમૂલા રતનનો પ્રકાશ સર્વત્ર પ્રસરે તો કેવું ?'

૩. બ્રહ્માનંદ સ્વામી ધામમાં ક્યારે પધાર્યા ? (સંવત, માસ અને તિથિ) (૧/૯)

જ. બ્રહ્માનંદ સ્વામી સંવત ૧૮૮૮ના જેઠ સુદ ૧૦ના દિવસે ધામમાં પધાર્યા.

૪. શ્રીજીમહારાજે શુકમુનિને શાનું દાતણ કરાવ્યું ? (૩/૧૯) જ. શ્રીજીમહારાજે શુકમુનિને સુખડીનું દાતણ કરાવ્યું.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય : સદ્‌ગુરુ દેવાનંદ સ્વામી (૨/૧૩-૧૪)

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો	૨	૩	૫	૭	૯	૧૨
(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ	૭	૩	૧૨	૫	૯	૨

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો .

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. **ભક્તરાજ જોબન પગી :** પૂર્વે જોબન પગીને મહારાજે અહીં વર્ણીવેશે દર્શન આપેલાં, પણ અસુરભાવને લીધે એનું વિસ્મરણ થયેલું. ગુજરાતમાં ત્યારે જોબન પગીની હાક વાગતી. (૫/૩૧)

૨. **સદ્‌ગુરુ શુકાનંદ સ્વામી :** મહારાજના અંતર્ધાન પછી સત્સંગમાં ફરતાં શુકમુનિએ શરીર પુષ્ટ ન થાય તેટલા માટે મહારાજને વિનંતી કરીને તાવ માંગ્યો. (૩/૨૧)

૩. **સ્વામી નિર્ગુણદાસજી :** યજ્ઞપુરુષદાસજી રાજકોટમાં વિદ્યાભ્યાસ કરતા હતા. સ્વામી જાગા ભગત તે વખતે જૂનાગઢમાં હતા. એટલે યજ્ઞપુરુષદાસજીની ઇચ્છાથી મુંબઈ મંદિરનું કોઠારીપણું છોડી જેઠા ભગત જૂનાગઢ આવ્યા. (૭/૪૬)

૪. **સદ્‌ગુરુ બ્રહ્માનંદ સ્વામી :** લાડુદાનજીએ વતન પાછા ફરતાં રસ્તામાં ધમડકામાં વિપ્ર ભટ્ટાચાર્ય પાસે સંસ્કૃત અને સંગીતની શિક્ષા લીધી. (૧/૧)

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

☞ નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. **દિવ્યભાવ - સત્સંગ સુખની જડીબુટ્ટી : (૧)** કોઈપણ ક્ષેત્રમાં વિકાસ માટે પાયાનો સિદ્ધાંત હોય છે. ચાવીરૂપ નિયમ હોય અથવા કોઈ જડીબુટ્ટી સુખ માટે હોય. જેમ રોગને જડમૂળથી કાઢવા માટે જડીબુટ્ટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તેમ સત્સંગનું સુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે જડીબુટ્ટીનો ઉપયોગ - આ જડીબુટ્ટી એટલે દિવ્યભાવ. **(૨)** દિવ્યભાવનો અર્થ ઇષ્ટદેવ, ગુરુ અને તેમના મળેલ હરિભક્તોમાં દિવ્યભાવ - તેમના પ્રત્યે પૂજનીય ભાવ. કોઈને પોતાના પ્રિય નેતા, અભિનેતા, ખેલાડી કે ગાયક માટે દિવ્યભાવ હોય - પોતાના મનગમતા ક્ષેત્રમાં આગળ પડતી વ્યક્તિ માટે દિવ્યભાવ હોય. **(૩)** આપણે સત્સંગી - તેથી સત્સંગમાં આવ્યા પછી સત્સંગનું સુખ મેળવવાની ઇચ્છા રહે - આ સુખ મેળવવા માટે દિવ્યભાવ રાખવો એ સુખની જડીબુટ્ટી. સૌ પ્રથમ તો આપણા ઇષ્ટદેવ પ્રત્યે દિવ્યભાવ રાખવો આવશ્યક. શ્રીજીમહારાજ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ - સર્વોપરી ભગવાન - કર્તા-હર્તા છે. પરંતુ ક્યારેક મનુષ્યભાવ બતાવે, અસહાયતા બતાવે, મનુષ્યચરિત્ર કરે. ભય પામી જાય છતાં પણ દિવ્યભાવ જ રહે તો સુખી થવાય. ઇષ્ટદેવની સાથે ગુરુહરિમાં પણ દિવ્યભાવ રાખવો આવશ્યક. કારણ ગુરુહરિ પણ ભગવાનના અખંડધારક સંત - ઇષ્ટદેવ જેટલી જ સામર્થીએ યુક્ત છતાં નિર્માની. તેથી જ તેમનામાં દિવ્યભાવ રાખવો આવશ્યક. દિવ્યભાવની આવશ્યકતા માટે ઇષ્ટદેવ તેમજ ગુરુપરંપરાના ઉપદેશ વચનો, કીર્તન, શ્લોક અન્ય શાસ્ત્રોનાં પ્રમાણો લખી શકાય. દિવ્યભાવ રાખીને તેઓના ગમતામાં રહ્યા તેઓ સુખી થઈ ગયા. સંસાર-સાગર પાર કરીને ધામના અધિકારી થઈ ગયા. (પ્રસંગો લખવા) **(૪)** ઇષ્ટદેવમાં ગુરુમાં મનુષ્યભાવ રાખ્યો અને દિવ્યભાવ ન રાખ્યો તેને ખોટ પણ ખૂબ મોટી. (પ્રસંગો, શાસ્ત્રોના પ્રમાણો લખી શકાય) ગુરુ પરંપરામાં ઇષ્ટદેવના વચનો, દિવ્યભાવના મહિમાના લખી શકાય. ગુરુ કે ઇષ્ટદેવ સિવાય તેમના સંબંધવાળામાં પણ દિવ્યભાવ રાખવો જરૂરી - કારણ ગુરુનો ભગવાનનો રાજીપો પ્રાપ્ત થાય. દિવ્યભાવ રાખવાનો મહિમા સમજાય. ભગવાન અને સંતની દરેક ક્રિયા, દરેક ચરિત્ર દિવ્ય, આમ દિવ્યભાવ સમજવાથી નિર્ભય થવાય છે. માયાની નિવૃત્તિ થાય છે અને સંસાર સાગર સહેલાઈથી પાર કરી શકાય છે. આત્યંતિક કલ્યાણની પ્રતીતિ આવે છે. સત્સંગીઓ માટે આત્યંતિક કલ્યાણ જેવું બીજું એકે સુખ નથી. **(૫)** આમ દરેક સાધક આત્યંતિક કલ્યાણ માટે સાધના કરે છે. તેથી તેના માટે સુખની જડીબુટ્ટી દિવ્યભાવ જ છે તેવી દૃઢતા કરીને ભક્તિના માર્ગે આગળ વધવું અને શાશ્વત સુખ પ્રાપ્ત કરી લેવું. - ઉપસંહાર.

૨. **શાસ્ત્રીજી મહારાજ દ્વારા શુદ્ધ ઉપાસના છતાં પરંપરાનો આદર : (૧)** શાસ્ત્રીજી મહારાજના રોમેરોમમાં ઉપાસનાની તેમજ પતિવ્રતાની ટેક, ઇષ્ટદેવની પર્વતપ્રાય નિષ્ઠા પ્રસરેલ હતી. પરંતુ તેમની નિષ્ઠાની ખુમારીમાં અનુભવનું ઊંડાણ હતું. આછકલાઈ કે મિથ્યા અહંકાર ન હતો. આ કારણ પતિવ્રતાની ભક્તિ કે નિષ્કામ ભક્તિના અતિરેકમાં આવીને તેઓએ ક્યારેય કોઈપણ અવતાર કે દેવનો અનાદર કર્યો નથી. **(૨)** ઉપાસના પ્રવર્તનની સાથે સાથે દેવો અને અવતારોનો પણ શ્રીજીમહારાજ થકી આદર પામેલા અને શ્રીજીમહારાજ દ્વારા નિર્માણ પામેલ મંદિરોમાં જે સ્વરૂપો પધરાવ્યા છે તે જ આદર્શ પ્રણાલીને વળગી રહીને સ્વામીશ્રીએ પોતે નિર્માણ કરેલ મંદિરોમાં મધ્ય ખંડમાં ઉપાસ્ય સ્વરૂપો ભગવાન સ્વામિનારાયણ અને અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની મૂર્તિઓ પ્રતિષ્ઠિત કરી છે. પરંતુ સ્વામિનારાયણ ભગવાને શીખવેલ વિવેક અનુસાર મધ્યખંડની આજુબાજુના ખંડોમાં લક્ષ્મીનારાયણ, ગોપીનાથજી, રાધા-કૃષ્ણ દેવનાં સ્વરૂપો પધરાવીને આદર્શ મંદિરો તેમજ શુદ્ધ ઉપાસનાની સાચી રીત પ્રસ્થાપિત કરી છે. **(૩)** સારંગપુર મંદિર માટે જમીન અપાવનાર ઠાકોર સાહેબને સ્પષ્ટ કહ્યું, 'મધ્ય મંદિરમાં તો અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ જ બેસશે અને રાધાકૃષ્ણ દેવને બીજા ખંડમાં પધરાવીશું.' આમ, સર્વોપરી નિષ્ઠા અને શુદ્ધ ઉપાસનાની સાથે સાથે હિંદુ ધર્મની ચાલી આવતી પરંપરાને પણ શ્રીજીમહારાજ જેટલો જ આદર આપ્યો છે. ગોંડલ અક્ષરમંદિરના નિર્માણ સમયે કેટલાક આગ્રહી

ભક્તોની ઈચ્છા હતી કે અક્ષરમંદિરમાં હનુમાનજી-ગણપતિની પ્રતિષ્ઠા ન કરીએ તો કેવું ? શાસ્ત્રીજી મહારાજે આ ભક્તોને સાચી સમજણ આપી કે આપણા ઈષ્ટદેવે પણ આ સ્વરૂપોને સંપૂર્ણ આદર આપીને મંદિરોમાં પધરાવ્યા જ છે અને વેદોક્ત વિધિપૂર્વક હનુમાનજી-ગણપતિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આજે અક્ષરમંદિરમાં આ મૂર્તિઓનાં દર્શન કરતાં. શાસ્ત્રીજી મહારાજની સર્વ દેવો પ્રત્યેની યથાયોગ્ય આદરની ભાવનાનું સ્મરણ થાય છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજ બિમાર હતા. તે સમયે મહુવાના શેઠ શ્રી નરસિંહદાસ તેમના ગામમાં સ્વામીશ્રીના વરદ હસ્તે મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે બોલાવવા આવ્યા પરંતુ સ્વામીશ્રી બિમારી જોઈને કાંઈ બોલી શક્યા નહિ. તે સમયે શાસ્ત્રીજી મહારાજે તેમને સામેથી બોલાવીને પૂછ્યું ‘મંદિર કરવા તેડવા આવ્યા છો ? ચાલો, આવું છું. મારો જન્મ મંદિર કરવા સારું જ છે. આમ, લક્ષ્મીનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા ધામધૂમપૂર્વક કરી. (૪) શાસ્ત્રીજી મહારાજે સ્થાપેલ બી.એ.પી.એસ.ની આ મંદિર પરંપરાને આજે સો - સો વર્ષ ઉપરાંત થવા છતાં પતિવ્રતાની ટેકની સાથે સર્વ દેવ પ્રત્યે સમાદરની ઉત્કૃષ્ટ ભાવના અનુગામી ગુરુઓને સંપૂર્ણપણે જાળવી છે. દિલ્હી અક્ષરધામમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાન તથા ગુરુપરંપરાની સુવર્ણજડિત મૂર્તિઓનાં અદ્‌ભૂત દર્શન થાય છે. આ સાથે પૌરાણિક યુગલોના સ્વરૂપોની અદ્‌ભૂત મૂર્તિઓનાં દર્શન થાય છે. અહીં સ્વામીશ્રીએ સમગ્ર વિશ્વને સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય અને હિંદુ ધર્મનો પરિચય કરાવ્યો છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજે શિક્ષાપત્રીમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાને માન્ય કરેલ હિંદુ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ ઊંડાણપૂર્વક કરીને શાસ્ત્રાર્થમાં વિજય પણ મેળવ્યો હતો. વળી તે ગ્રંથોની પ્રસંગોચિત પારાયણો પણ કરી છે. પારાયણમાં કથા-વાર્તા સમયે એવા તલ્લીન બની જાય કે સમયનું પણ ભાન ભૂલી જાય. અમદાવાદમાં ભાગવતની કથા પ્રસંગે એટલી સુંદર કથા કરી કે કથામૃતનું પાન કરીને ભાગવતના પ્રખર અભ્યાસી અને વક્તા શ્રી વિશ્વનાથભાઈ બોલ્યા, ‘જે ભક્તિરસનો અનુભવ થયો તે જોઈને કહું છું કે ભાગવત જેવું સ્વામીશ્રી સમજાવી શકે છે તેવું બીજું કોઈ પણ ન સમજાવી શકે. ગુજરાત બહાર પણ મુંબઈ ભિલાડા જેવા સ્થાનોમાં હિંદુ ગ્રંથોનું પારાયણ કરેલ છે. (૫) ભગવાન સ્વામિનારાયણે સંપ્રદાયમાં જે ઉત્સવો ઊજવ્યા અને ભક્તિને ઊંચું સ્થાન આપ્યું તેવા જ ઉત્સવો શાસ્ત્રીજી મહારાજે પણ ઊજવ્યા છે. ઉદાહરણ તરીકે રામનવમી, જન્માષ્ટમી તેમજ ગણપતિ-હનુમાનજીનું પૂજન દરેક મંદિરોમાં થાય છે. ઉપાસના પ્રવર્તનના ઉત્સાહના અતિરેકમાં ક્યારેય સનાતન પરંપરાના દેવો, તીર્થો, શાસ્ત્રોની ઉપેક્ષા થવાનો સંભવ રહે છે અને ઈષ્ટદેવે સ્થાપેલ નિયમ-ધર્મમાં ગૌણતા આવવાની સંભાવના રહે છે. પરંતુ શાસ્ત્રીજી મહારાજ આ બાબતમાં એટલા સુદૃઢ છે કે કોઈપણ સંજોગોમાં શ્રીજી સ્થાપિત ધર્મ મર્યાદામાં છૂટ લેતા નહિ કે લેવા દેતા નહિ. આપણે આ બધું પાળીએ તો જ સાચા સાધુ કહેવાઈએ. (૬) શાસ્ત્રીજી મહારાજના આ પરંપરાના આદરની ટેક આજ સુધી સંસ્થામાં જળવાઈ રહેલ છે. તેથી ભવ્ય આંતરરાષ્ટ્રીય મહોત્સવો, વિશ્વવ્યાપી સત્સંગ-પ્રચાર, માનવ-ઉત્કર્ષની પ્રવૃત્તિ કે પાર્લામેન્ટોમાં કે યુનોમાં યોજાયેલ ધર્મપરિષદોમાં ક્યાંય ઉપાસના પ્રવર્તનમાં ધર્મ મર્યાદા કે પરંપરાના આદર બાબત ગૌણતા આવી જાય. (૭) સાચે જ શાસ્ત્રીજી મહારાજ શુદ્ધ ઉપાસનાના સ્થાપન માટે જ પ્રગટ થયા. તેમના સિદ્ધાંતમાં સ્પષ્ટતા હતી. વર્તનમાં પૂર્ણતા હતી. તેથી જ શુદ્ધ ઉપાસનાના પ્રવર્તન કરવા સાથે ક્યાંય પણ ક્યારેય પણ પોતાના યુગ કાર્ય અલ્પજીવી કે એક સ્થળ પૂરતું ન રહેતાં સનાતન અને વિશ્વવ્યાપી બની રહ્યું છે.

૩. **અજોડ ગુરુ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ :** (૧) અજોડ નો અર્થ : અજોડ એટલે અનન્ય - જેની જોડ નથી અથવા જેના જેવું બીજું કોઈ નથી. (૨) પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અજોડ ગુરુ - શ્રીમદ્‌ભાગવતમાં કહેલ સંતના તમામ લક્ષણોથી યુક્ત - સ્વામીશ્રીની સાધુતા અજોડ - કોઈપણ સંત કે સાધુ, ગુરુ તેના સાધુતાના લક્ષણોથી પૂજાય. સ્વામીશ્રી સાધુતામાં અજોડ - દેશમાં તો બરાબર પરંતુ સાગર પાર પણ તેમની સાધુતાની ખ્યાતિ - સાચા સાધુ કેવા હોય તે પ્રમુખસ્વામી મહારાજના વર્તનથી જણાય. સાધુતાનો પર્યાય સ્વામીશ્રી. (પ્રસંગો, કીર્તનો લખી શકાય) (૩) અજોડ ગુરુ કાર્યનિષ્ઠામાં પણ અજોડ ભગવાનની ઉપાસના માટે મંદિરોનું નિર્માણ કરવું - શાસ્ત્રમાં પારંગત ભણેલા-ગણેલા સાધુઓ તૈયાર કરવા - મંદિરની સત્સંગની તમામ પ્રવૃત્તિ સ્વામીશ્રી પૂરી નિષ્ઠાથી પાર પાડે છે. (પ્રસંગો લખવા) (૪) અજોડ ગુરુ એકાંતિક ધર્મ સિદ્ધ હોય એટલે કે ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને ભક્તિએ યુક્ત ગુરુ પરમ એકાંતિક સંત - તેમના સંગે તેમના ભક્તો પણ એકાંતિક ભાવ પામી જાય. (એકાંતિક ધર્મ પાલનના પ્રસંગો લખવા.) (૫) પંચવર્તમાને યુક્ત - શાસ્ત્રોમાં કહેલ પંચવર્તમાને યુક્ત ગુરુ એટલે પ્રમુખસ્વામી મહારાજ - એક પણ વર્તમાનમાં લેશ પણ છૂટછાટ ન લે - સારધાર પાલન - ગમે તેવા કઠણ સંજોગોમાં પણ પંચવર્તમાનનું યથાર્થ પાલન - પંચવર્તમાનના પાલનમાં સ્વામીશ્રીને સ્થળ, કાળ કે કોઈ બંધનો નડયા નથી. (પ્રસંગો લખવા) (૬) ગુરુભક્તિ પોતે અજોડ ગુરુ છતાં ગુરુ પ્રત્યે અસીમ સ્નેહ - ગુરુ વિશે લેશમાત્ર ઘસાતું બોલાય કે લખાય તે ચલાવી ન લે. ગુરુના સંકલ્પો પૂરા કરવામાં પણ અજોડ - જે ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિ અદા કરી શકે, જે સાચો શિષ્ય હોય તે જ અજોડ ગુરુ થઈ શકે. ગુરુભક્તિના પ્રસંગો લખવા. (૭) પોતાના શિષ્ય ગણ - સંતો - હરિભક્તો પ્રત્યે અનહદ સ્નેહ - પળેપળે તેઓની સંભાળ લેવા તત્પર - પોતે બિમાર હોય છતાં બિમાર સંતોની ખબર રાખે અને રખાવે. દરેકને રુચિ અનુસાર જમાડવાની વ્યવસ્થા કરાવે. સ્વામીશ્રી ભક્તોને ઓળખે પણ તેમના રોગને પણ ઓળખે અને તે રીતે જમાડે. (પ્રસંગો લખવા) સ્વામીશ્રી અજોડ ગુરુ - આ અંગેના અન્ય ધર્મગુરુઓના અભિપ્રાયો લખી શકાય. (૮) અજોડ ગુરુનો સૌથી કલગી સમાન શિરમોર સમો ગુણ. ક્ષમા અને ઉદારતા. વેર કે ઈર્ષા ભાવથી બુરુ કરનારને પણ જમાડીને મોકલવા તેવી ક્ષમા અને ઉદારતા તો ફક્ત પ્રમુખ સ્વામી મહારાજમાં જ જોવા મળે. શિષ્યોનો હાથ પકડીને રમાડી-જમાડી ભક્તિ કરાવીને અક્ષરધામના અધિકારી બનાવવા તે તેમની અનન્યતા - અજોડ ગુરુ - અન્ય કોઈપણ ગુરુથી આ કાર્ય સંભવી જ ન શકે.

❑ ❑ ❑